

DISCURSUL PATRIOTIC DE LA BLAJ AL PREOTULUI
SIMION BĂRNUȚIU-SURSĂ DE INSPIRAȚIE PENTRU
ANDREI MUREȘANU ȘI ACT DE CONDAMNARE A
UNIATEI? IPOTEZE PLAUZIBILE

The Patriotic Discourse from Blaj of the Priest Simion Bărnuțiu-
Source of Inspiration for Andrei Mureșanu and Condemnation Act
of the Church Union? Plausible Assumptions

Florin I. Bojor,
„Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania

Abstract: *In the nineteenth century the Romanians from Transylvania were facing the danger of magyarization. In this huge risk, a Romanian revolutionary priest, Simion Bărnuțiu preached the Romanian identity and patriotism at the Romanian National Assembly from Blaj in 1848. His sermon is the synthesis of all historical, cultural, educational, theological, legal, administrative, political and economic arguments for the Romanian national identity. His speech is a sermon due to its motivational, emblematic character, with special rhetoric and drama, and due to the fact that it is spoken in the church on Sunday, after the Divine Liturgy, by a clergyman, in the context of a "feast" of the Romanian nation. Through the importance of Simion Bărnuțiu's preaching in the consciousness of the participants, it becomes the inspiration for the National Anthem of Romania, composed by his student, Andrei Mureșanu. And by analyzing and combating the Greek-Catholicism from a community perspective, the author highlights the issue of religious historical conflicts. At a time when nation consciousness was in formation, Simion Bărnuțiu's sermon is one of the pillars of affirmation of the Romanian identity and patriotism.*

Keywords: Simion Bărnuțiu, priest, inspiration source for Romanian hymn, patriotical preach, uniatism, Blaj, discourse, Greek-Catholics.

În Transilvania, secolul al XIX-lea este marcat de lupta pentru emancipare națională a românilor din Imperiul Habsburgic și apoi, Austro-Ungar. În acest context, predica patriotică este un stindard al conservării identității naționale, un motor de motivare al acțiunilor educative, culturale, sociale și economice. Dacă adăugăm la acestea cenzura și persecuția autorităților maghiare și austriece avem toate ingredientele pentru a înțelege importanța predicii patriotice în construirea și consolidarea conștiinței naționale românești.

Lucrarea de față își propune să răspundă la patru întrebări: a fost revoluționarul Simion Bărnuțiu preot? Este cuvântarea sa de la Blaj, din timpul revoluției de la 1848 o predică? Este cuvântarea lui Simion Bărnuțiu sursa de inspirație a Imnului Național al României? Și, a condamnat Simion Bărnuțiu uniația?

Cuvântarea patriotică definitorie pentru poporul român din secolul al XIX-lea și poate din toate timpurile, până în prezent, aparține preotului Simion Bărnuțiu (1808-1863) și a fost rostită în catedrala din Blaj, în 2/14 mai 1848 cu ocazia Marii Adunări Naționale din timpul Revoluției de la 1848. A intrat în istorie cu numele de „Discursul de la Blaj”,¹ iar lucrarea de față dorește să demonstreze că această cuvântare complexă, lungă și importantă a oratorului ardelean este, de fapt, o predică patriotică ținută mai întâi în fața elitelor poporului român, iar apoi rezumată în fața simplilor cetățeni. În fapt, vorbim de două cuvântări: cea dintâi, drept predică în catedrala din Blaj și cea de-a doua, drept discurs politic pe Câmpia Libertății de la Blaj.

Titlul, rostirea și conservarea predicii²

Marea Adunare Națională de la Blaj era programată să înceapă luni, 15 mai 1848, după calendarul iulian, însă românii au început să se strângă în „Mica Romă” cu câteva zile înainte. Astfel, duminică 14 mai, catedrala și piața din Blaj erau pline de oameni. După terminarea Sfintei Liturghii din catedrala din Blaj la care au participat cei doi episcopi români Ioan Lemeni (greco-catolic) și Andrei Șaguna (ortodox), care au ieșit din catedrală de braț, pentru ca oamenii din piață să vadă fraternitatea dintre ei, a urmat predica lui Simion Bărnuțiu.³

Textul predicii îl găsim publicat de însuși autorul ei, în cartea *Dreptul public al Românilor*, Iași, 1867, p. 330, anexa II. Apoi, vor exista trei ediții critice ale textului: „Discursul ținut în catedrala din Blaj la 2/14 maiu 1848”, în *Revista Periodică*, număr 68-71, 1909 (ediție care pune în paralel textul original și cel îndreptat de către Mihail Dragomirescu și Emil Gârleanu. În plus, conține necrologul de la solemnitatea funebră ținută de către Universitatea din Iași, și rostit de către prof. George Mârzescu, fost student de-a lui Bărnuțiu, cu titlul „Elogiul lui Bărnuțiu”. Aici predica părintelui Simion Bărnuțiu are și un subtitlu: „despre relațiunile Românilor cu Ungurii și libertatea națională”. Cartea poate fi

¹ Simion Bărnuțiu, „Discursul ținut în catedrala din Blaj la 2/14 maiu 1848”, în *Revista Periodică*, număr 68-71, 1909.

² Potrivit tratatelor de omiletică, termenul „predică”, în sens restrâns, este o cuvântare asociată întotdeauna unui act liturgic, rostită pe parcursul unui număr limitat de minute. În sens larg, „predică” poate însemna și o cuvântare mai extinsă, cum avem, de pildă, „Predica de pe Munte” a Mântuitorului, alcătuită, de fapt, din mai multe predici (cuvântări) așezate de evanghelist la un loc (*Matei*, cap. 5-7).

³ ***, Enciclopedia României online, „*Adunarea Națională de la Blaj*”, disponibil pe www.encyclopediaromaniei.ro.

accesată pe internet pe pagina Bibliotecii Virtuale BCU Cluj și este textul utilizat în prezenta lucrare);⁴ *Românii și ungarii. Discurs rostit în Catedrala Blajului, 2/14 mai 1848*, cu introducere și comentariu de G. Bogdan-Duică, Cluj 1924 și *Discursul de la Blaj și scrieri de la 1848*, prefată de Ion Rațiu, ediție îngrijită de Ioan Chindriș, Cluj-Napoca, 1990.

Contextul istoric și premisele prediciei

La mijlocul secolului al XIX-lea, Școala Ardeleană era la cea de-a doua generație, mult mai numeroasă, mai critică și mai ambițioasă în lupta pentru libertatea și demnitatea poporului român. În 1737, episcopul unit Inocențiu Micu-Klein, întemeietorul gândirii politice românești moderne a mutat sediul Episcopiei Greco-Catolice de la Făgăraș la Blaj, în centrul Transilvaniei. Pas cu pas, aici se vor ridica școli românești, unde va fi formată intelectualitatea românească, iar Blajul va deveni capitala de facto a românilor din Transilvania, supranumită „Mica Romă”.

Românii ardeleni vor găsi în principiile Revoluției Franceze (1789) „libertate, egalitate și fraternitate” afirmarea practică, pragmatică și internațională a aspirațiilor și năzuințelor lor naționale. Însă, același lucru îl va vedea și elita burgheză și nobiliară maghiară care se va ridica în 1848, în contextul revoluțiilor din Europa („primăvara popoarelor”), împotriva stăpânirii habsburgice, în dorința de a realiza un stat național maghiar care să înglobeze și Transilvania, după modelul celui francez. Dar românii ardeleni nu au fost de acord cu alipirea Transilvaniei la Ungaria și i-au sprijinit pe Habsburgi de frica maghiarizării.

În acest context, preotul celib greco-catolic Simion Bărnuțiu va publica la Sibiu un manifest cu titlul de „Provocațiune” (24-25 martie 1848), care se va răspândi foarte repede între intelectualii români și va aprinde flacăra redeșteptării naționale: „*Fraților români! Ungurii chiamă pe ardeleni la unire, Clujul s-au dechiarat cu mare solemnitate, cum că vrea a se uni; așa vor face și secuii, poate numai sașii nu vor vrea. Dar românii ce vor face? De la deslegarea întrebării acestea atîrnă viața sau moartea românilor. Aici se cade să-și deschidă ochii tot românul, că acum a venit timpul, cu care de se vor folosi bine, le vor dobîndi toate, iar de se vor folosi rău, le vor perde toate, și care le-au mai rămas, adecă-și vor perde naționalitatea și cu ea toate*”.⁵

⁴ Simion Bărnuțiu, „Discursul ținut în catedrala din Blaj la 2/14 mai 1848”.

⁵ Idem, „Provocațiune”, în Sorin-Iulian Floruț, „Exclusivitate: Manifestul lui Simion Bărnuțiu „Provocațiune” 24-25 martie 1848, Sibiu”, în *Buletin de Carei on-line*, din 24 martie 2014.

Esența manifestului lui Bărnuțiu este: „*Preoților! Spuneți-le dară ungurilor: Noi nu vorbim nici despre unire, pînă nu se va publica în dietă și țară cum că nația română se cunoaște ca nație română!*” și în acest sens preotul revoluționar vine cu propunerea unei mari adunări naționale românești: „*Încă o dată fraților! Fără nație și republica e numai un despotism afurisit; ștergerea iobăgiei, nația română ca nație română, congres național în care să ne înțelegem mai întîi despre dobîndirea acestora. Nici mai mult, nici mai puțin-aceasta mai întîi, celelalte se vor adauge; fără aceasta și raiul e iad. Afurisit să fie în veci oricare român va îndrăzni a face vreo unire pînă nu va fi proclamată nația română, ca nație primită sensu politic. Poporul român, de aceea, nu va vrea a ști numai dacă se va primi nația, și se va șterge iobăgia, atunci vom fi odibniți și frați cu toți. Vivat natio romano!*”⁶ Astfel, preotul Simion Bărnuțiu se va face remarcat în elita românească și va deveni unul dintre organizatorii acestei mari adunări naționale, unde va fi invitat să rostească celebra predică pe care o analizăm.

În ciuda tuturor opreliștilor din partea guvernului maghiar de la Cluj, elita românilor ardeleni în colaborare cu episcopii au hotărât la Sibiu să convoace o Mare Adunare Națională la Blaj, pentru luni 3/15 mai 1848. În capitala românească de la Blaj se vor strînge pe lângă cei doi episcopi ardeleni Ioan Lemeni (greco-catolic) și Andrei Șaguna (ortodox), clerici, intelectuali (George Barițiu, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, Teodor Sereni, Vasile Maiorescu, Constantin Roman, Aaron Florian, etc.), soldați (Avram Iancu, Axente Sever, Ioan Buteanu, etc.), burghezi și țărani, însumând peste 40.000 de persoane.⁷

Cum și în celelalte provincii românești Moldova (fără Basarabia) și Țara Românească (fără Dobrogea) a izbucnit revoluția, numită ulterior „pașoptistă”, la Blaj vor veni și revoluționarii din aceste regiuni: Dumitru Brătianu, Alexandru Ioan Cuza, Vasile Alecsandri, Gheorghe Sion, Alecu Russo, Costache Negri, Lascăr Rosetti, Nicolae Ionescu, etc.⁸ Prin urmare, predica preotului Simion Bărnuțiu va fi rostită în fața reprezentanților de seamă ai poporului român din acele vremuri.

Structură și idei principale: predica din catedrala de la Blaj este epopeea patriotică, istorică, religioasă, statală, administrativă și politică a românilor din Transilvania din trecut pînă la 1848. Astfel, se structurează dintr-o introducere scurtă, o problematizare și un cuprins cu 10 mari părți între care ultima e contopită cu o exortare patriotică:

⁶ *Ibidem*.

⁷ ***, *Enciclopedia României online*.

⁸ Gheorghe Ștefan, *Momente din istoria poporului român*, volum 1, București, Editura Politică, 1966, p. 91.

Introducere: Predica debutează cu adresarea „*frați români*” și autorul intră direct în dezbateră a problemei printr-o comparație între elementele naturii și pericolul morții naționale a poporului român, semnalând că „*inima românilor a bătut întotdeauna pentru libertate*”, mai cu seamă în „*epoca frăției și a libertății*” în care ascultătorii săi trăiesc (p. 24).

Cuprins: I. *Partea politică:* Drepturi și libertăți din viitoarea Constituție a Imperiului Habsburgic. Profesorul Simion Bărnuțiu deschide conținutul cuvântării sale prin informațiile de actualitate, de care auditoriul său era extrem de interesat: „*Constituțiunea cu drepturi și libertăți*”. În aceasta se afirmă căderea cenzurii, a privilegiilor, a monopolului, libertatea de a critica, transparența legislativă, guvernarea conform legilor, dieta reprezentativă, libertatea celor fără privilegii, crearea băncii naționale, responsabilitatea cetățenească, ștergerea iobăgiei, etc.

Problematizarea și anunțarea temei. Preotul profesor Simion Bărnuțiu dezvăluie tema analizei sale: „*uniunea Ardealului cu țara Ungurească [...], adică contopirea [...], să stingă toate poșoarele neungurești, ca să facă din toate numai o națiune, care să se numească națiunea cea mare și tare ungurească [...]* Ungurii leagă toate bunătățile vieții constituționale de uniunea cu Ungaria: ce să facem?” (p. 32). Răspunsul la întrebare va fi tratat de către orator sub toate aspectele posibile: istorice, religioase, administrative, lingvistice, identitare, naționale, etc.

II. *Partea istorică:* Suferința românilor sub jugul maghiarilor de 944 de ani. Acum urmează partea cea mai sentimentală, sensibilă și emoționantă din predica sa, adică: „*Să expun pe scurt raporturile Românilor cu Ungurii de când sunt supt domnirea ungurească [...]* 944 de ani ai umilirii Românilor” (p. 32). Astfel, se rememorează cu exactitate documentaristică cele mai importante evenimente istorice prin care „*Senatul și poporul Daco-Român ține minte: n-a uitat că numai de la năvălirea ungarilor se trag toate relele, pe cari le suferă Ardelenii de o mie de ani*” (p. 36).

La început ne cuceresc prin învingerea „*Domnului nostru Gelou*” de către Tuhutum, dar erau mai toleranți și sunt „*mai barbari astăzi*”, căci regele Ștefan spunea: „*Regnum unius linguae imbecille est [...]* Ungurii chiar se fac creștini după legea Bisericii răsăritului, de care ținea toată Biserica Românilor: fac legătură de pace și egalitate cu Români” (p. 40). Dar, după 1291 devin tiranici prin confiscarea pământurilor. La 1437 românii se răscoală, dar nobilii maghiari în loc să rezolve problemele sociale fac uniunea celor trei națiuni: unguri, sași și secuși, adică „*conspirațiune în contra poporului român*”. „*Nimeni nu poate să ne spună relele ce s-au vărsat din această fântână înveninată peste tot poporul și în parte peste națiunea română*” (p. 42). În 1517 este emis „*Tripartitum-ul lui Ștefan Werboczi*” care „*nimicește personalitatea poporului, făcându-l șerb domnilor pentru totdeauna. Și-i stoarce toate puterile, ca să nu mai*

poată ieși din servitute [...] Pe popor îl dezbrăca de drepturile omenesti și îi lua toată puterea de a se apăra în contra cruzimii domnești” (p. 46). Apoi, „pentru ca acest popor nefericit să nu poată scăpa nici într-un chip de furia domnilor, legea l-a legat de glie (glebae adscriptis), adică îl supune domnilor pământești să fie iobag absolut, pentru vecii vecilor” (p. 48).

Concluzia părții istorice este că „pe legi de acestea și-au întemeiat ungerii constituțiunea lor cea faimoasă, ocrotirea privilegiilor sale, pe ruinele libertății poporului”. Iar „ordinațiunile și decretele regilor ungurești sunt documentele barbariei celei mai de jos” (p. 50).

III. *Partea teologică*: problematica dezbinării românilor prin calvinizarea maghiară și uniația cu Roma. Oratorul este un maestru în a trece subtil de la un subiect la altul: „supt această constituțiune s-a stins cu încetul și religiunea creștină a dragostei frățești” (p. 50). Apoi, demonstreză prin argumente istorice pertinente statutul bisericii românești din Transilvania de tolerată, asemenea românilor, de gintă tolerată, dar a căror clerici sunt exploatați la maxim, căci „au curs râuri de lacrimi peste toată națiunea, și încă mai curg” (p. 64) și combate calvinizarea și uniația sub aspect comunitar ca rupturi și divizări a bisericii românești.

IV. *Partea juridică*: Ce este uniunea pentru unguri și pentru români? Pornind de la politica de maghiarizare pe care autoritățile ungare doresc să o facă: „să-i facă pe toți unguri”, Simion Bărnuțiu se ridică împotriva politicii maghiare de unire a Ardealului cu Ungaria și a condiționării că „ștergerea servitului de azi o înveninează cu uciderea naționalității” (p. 76). Astfel, uniunea pentru unguri nu este altceva decât realizarea „unei patrii ungurești mari”, dar pentru români este pierderea a tot, de la identitate la proprietate, căci „Ardealul e o proprietate adevărată a națiunii române, pe care a câștigat-o cu bună dreptate acum o mie șapte sute de ani, și de atunci până astăzi o ține, o apără și o cultivă cu multă sudoare și osteneală” (p. 120).

V. *Partea culturală*: Manifest pentru o cultură națională. Oratorul pornește de la premiza: „cultura este puterea cea mai tare de pe pământ și e o cetate nouă a unității naționale” (p. 156), de aceea, sunt necesare așezăminte în limba română (școli, institute, universități) care crează progres științific național. De asemenea, condamnă înstrăinarea lingvistică care duce la deznaționalizare și afirmă unirea culturală a românilor din toate provinciile istorice înaintea unirii naționale.

VI. *Partea lingvistică*: Pledoaria limbii române. Limba română este baza unirii naționale, căci există un drept natural al limbilor: „natura a dat fiecărei națiuni o limbă ca să se folosească de ea în toate afacerile vieții” (p. 160). Progresul național ține de utilizarea practică a limbii române „numai în brațele ei cresc arta și știința, numai cu aripile artei și ale științei zboară industria și negoțul, numai în aceste grădini înfloresc fericirea națiunilor” (p. 170).

VII. *Partea de teorie a statului*: statul democratic poliglot egal pentru toate naționalitățile. De la egalitatea naturală dintre toate limbile, oratorul ajunge la egalitatea națională a comunităților dintr-un stat, unde unitatea nu e uniformitate de limbă, ci egalitate de drepturi, căci „*iubire adevărată nu pot să aibă cetățenii, decât numai către un stat în care toți iau parte la toate afacerile statului*” (p. 180).

VIII. *Partea de administrație a statului*: recunoașterea limbii române ca limbă oficială în stat. Despotismul lingvistic este dușmanul oratorului, pentru care combate falsa superioritate a limbii maghiare în fața limbii române în administrarea statului prin existența străveche a instituțiilor de judecată bisericești: „*limba cutarei națiuni n-ar fi matură pentru legi și pentru guvernarea poporului*” (p. 186) și propune „*jurisprudență în limba sa, națiunile să se sufere una pe alta pentru binele comun al tuturor*” (p. 188), căci „*dregătorii sunt pentru popor și nu poporul pentru dregători*” (p. 192) într-un stat multinațional.

IX. *Partea patriotică și concluzia*: iubirea pentru națiunea română. Legitimitatea iubirii față de limbă și nație sunt datorate dreptului natural de a avea o identitate: „*Naționalitatea e îndemnul cel mai puternic spre lucrare pentru fericirea neamului omenesc [...] ea e libertatea noastră cea din urmă și limanul scăpării noastre viitoare*” (p. 202), de aceea, națiunea română nu se poate uni cu națiunea maghiară pentru a nu se contopi și a-și pierde existența: „*aceasta e uniunea pentru români: pentru unguri e viață, moarte, pentru români; pentru unguri, libertate nemărginită, pentru români, șerbie eternă*” (p. 204).

X. *Partea practică a adunării de la Blaj*: afirmarea națiunii române. Printr-o chemare retorică, energică, moralizatoare oratorul cere continuitatea existenței lingvistice naționale a românilor ardeleni și sintetizează 3 orientări practice ale Marii Adunări Naționale, motivul întâlnirii lor: 1. Senatul și poporul daco-român nu-i iartă pe unguri pentru că nu le pare rău de relele făcute și le vor oferi unirea și amiciția, doar atunci când o vor merita; 2. Adunarea să proclame libertatea și independența națiunii române; și 3. Adunarea să depună jurământ de loialitate față de naționalitatea română. Apoi, urmează un rezumat al tuturor demersurilor de eliberare ale românilor din Transilvania, iar în finalul cuvântării se face apel la unitate, demnitate și luptă națională: „*să nu ne ducem la masa libertății ungurești, căci bucatele ei toate sunt înveninate, să nu ne vindem țara și limba, căci perzându-se odată nu se mai poate câștiga*” (p. 240) și „*rămâneți credincioși numelui și limbei voastre! Apărați-vă ca frații, cu puteri unite, în pace și în rebel*” (p. 246).

Importantă și stilistică: Predica, cunoscută sub numele de „Discursul de la Blaj” a lui Simion Bărnuțiu este cea mai bună sinteză a patriotismului românesc, și punctul de referință a majorității cuvântărilor patriotice până la venirea comunismului. În aceste cuvântări din secolul

al XIX-lea și prima parte a secolului XX apare mențiunea: „după cum spune (marele) Bărnăuțiu”⁹

Predica preotului Simion Bărnăuțiu este extrem de complexă, foarte lungă, dar în același timp atractivă. Înaintea lecturării textului publicat, cititorul se gândește că prin extensia ei, cuvântarea va fi plictisitoare, obositoare și greu de urmărit, însă splendoarea oratorică, coerența, pitorescul, fluiditatea, plasticitatea exprimării și finețea argumentelor sunt atât de atractive încât este o bucurie să citim „Discursul lui Simion Bărnăuțiu din catedrala de la Blaj”.

Despre Simion Bărnăuțiu nota Corneliu Coposu, în 1941, cu ocazia publicării de către acesta a testamentului lui Simion Bărnăuțiu: „Semnificația personalității și operei acestui mare gânditor politic constă în faptul că el a concentrat într-un sistem de doctrină aspirațiile încă nelămurite pe deplin ale Ardealului. A strâns toate argumentele de drept natural și de istoricism juridic, care pledau în interesul românilor și a făcut cei dintâi pași pentru dezbaterea publică pe teme de drept a cauzei noastre [...] În discursul de la Blaj, care este cartea libertăților Ardealului, ce se lupta pentru independența sa politică, marele revoluționar a rostit printre altele celebrul legat testamentar, pentru generațiile viitoare”¹⁰.

Ediția critică a cuvântării lui Simion Bărnăuțiu din 1909 o numea: „cel mai însemnat monument oratoric al românilor subjugați: Cuvântarea ținută de Simeon Bărnăuțiu în Catedrala dela Blaj în 2/14 maiu 1848, care a dat temeiul întregii acțiuni politice a românismului într-unul din cele mai însemnate momente ale vieții naționale din afară de regat”¹¹. Iar Nicolae Iorga scria despre marele om de cultură Simion Bărnăuțiu, astfel: „Cine nu știe vestita lui cuvântare către adevăratul popor, către miile de săteni doritori de a-și afla vestea mântuirii din robie și nedreptate-cuvântare ținută în Câmpul cel nou al Libertății, la 3 mai 1848? [...] Peste câțiva ani, Bărnăuțiu predica la Iași, în lecții de drept, crezul național românesc, scoțând din teoriile sale, răbdător dezvoltate, încheierea că suntem un neam și trebuie

⁹ Corneliu Coposu, *Actualitatea lui Simion Bărnăuțiu*, spune: „nenumărate referiri la gândirea lui Bărnăuțiu se desprind din cuvântările și discursurile marilor noștri conducători și oratori: Ilie Măcelaru, Ion Brătianu, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Dimitrie Sturza, Dr. Ion Rațiu, Titu Maiorescu, Alex. Labovari, Lascăr Catargiu, Petre Carp, Barbu Delavrancea, Nicolae Filipescu, Ionel Brătianu, Dobrogeanu Gherea, Take Ionescu, Vasile Lucaciu, Iuliu Coroianu, Vaida Alexandru Voevod, Constantin Stere, Nicolae Iorga, C. C. Dișescu, Dobrescu-Argeș, Grigore Iunian, A. C. Cuza, Nicolae Titulescu, Ștefan Cicio Pop, Mihai Pherikide, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Mihail Sadoveanu”. Conferință 15 mai 1979, București, text publicat postum online de Ion Ivănescu, 28 iulie 2008, pe www.caietesilvane.ro.

¹⁰ Corneliu Coposu, „Testamentul lui Simion Bărnăuțiu”, în *Ardealul*, număr 44, 1941, p. 5,

¹¹ Simion Bărnăuțiu, „Discursul ținut în catedrala din Blaj la 2/14 maiu 1848”, p. 3.

să clădim toate ale noastre pe conștiința acestei ființi deosebite, firești și legitime a neamului nostru”.¹²

Ca atare, avem de-a face cu predica în sine din catedrala de la Blaj (duminică 2/14 mai 1848) cu text cunoscut și păstrat, și cu un rezumat al predicii sub forma unei introduceri în hotărârile Adunării pe Câmpia Liberății de la Blaj (luni 3/15 mai 1848) fără ca textul să fie păstrat, ci numai schițat în mărturiile vremii, precum în „Gazeta de Transilvania”.¹³

Simion Bărnuțiu-un preot revoluționar: Simion Bărnuțiu este o uriașă figură a patrimoniului nostru politic din veacul al XIX-lea.¹⁴ Simion Bărnuțiu sau Bărnuț a fost preot greco-catolic, jurist, istoric, jurnalist, filosof, profesor universitar și om politic de seamă al Transilvaniei secolului al XIX-lea.

Din *Enciclopedia României*¹⁵ aflăm că provenea dintr-o familie săracă din Bocșa, Sălaj și a studiat la Facultatea de Teologie din Blaj, însă nu ni se spune că fost hirotonit preot celib greco-catolic. Apoi, a intrat ca profesor la celebrul Obergymnasium din Blaj (1829), primul liceu românesc din Transilvania, unde a predat sintaxa, filosofia și istoria universală. A devenit prefect al seminarului și apoi notar consistorial al episcopului unit Ioan Lemeni, cu care va intra apoi în conflict și în proces datorită predării cursurilor în limba română. Episcopul a cedat presiunilor maghiare, de a se preda cursurile în limba maghiară, iar Bărnuțiu împreună cu alți profesori și seminaristi s-au împotrivit. A fost demis în 1846 de la școala din Blaj, cu un imens scandal cu exmatriculări în rândul seminaristilor și se stabilește la Sibiu, unde studiază la Academia Săsească de Drept.

La momentul rostirii predicii din catedrala din Blaj, preotul Simion Bărnuțiu avea 40 de ani (n. 1808), deci se afla în puterea maximă a vocii, a pregătirii intelectuale și a puterii de convingere a unui orator. După Marea Adunare de la Blaj și înfrângerea revoluției (1849) a fost persecutat de autoritățile maghiare fiind nevoit să se exileze în Italia (prin Constantinopol). La Pavia își va definitiva studiile juridice (doctorat în drept 1854) și apoi va ajunge profesor universitar la Iași. Se îmbolnăvește grav și este adus în Transilvania de nepotul său de frate Ioan Maniu, tatăl lui Iuliu Maniu, însă pe drum moare lângă Sânmihaiu Almașului, în 28 mai 1864 și este înmormântat la biserica din satul natal, Bocșa.

¹² Nicolae Iorga, *Oameni cari au fost*, volum 1, ediția a II-a, București, Editura pentru Literatură, 1967, p. 198

¹³ *Gazeta de Transilvania*, număr 39, 1848, pp. 1-2.

¹⁴ Corneliu Coposu, „Testamentul”, p. 5.

¹⁵ ***; *Enciclopedia României online*.

Preoția revoluționarului Simion Bărnuțiu (preot celib greco-catolic) este atestată de: funcțiile administrative deținute în Biserica Greco-Catolică, care erau dedicate clericilor; actul excluderii de la catedră în urma procesului politic cu episcopul Ioan Lemeni („Procesul profesorilor”), și trimiterea ca preot de mir la parohii: „în urmarea poruncii date de Maiestatea Sa, împăratul, prin carea episcopului se face de știre că pe trei profesori, adevăți pe S.B. [Simion Bărnuțiu], I.P. [Ioan Pop] și D.B. [Dumitru Boer] trebuie să-i departe din ale lor posturi și să-i trimită la parohii afară”;¹⁶ caterisirea din vara anului 1845 în urma deciziei Consistoriului Diecezan de la Blaj: „cei trei profesori [amintiți anterior] fură desbrăcați de darul sfânt al preoției”;¹⁷ „damnatio memoriae” prin ștergerea numelui din arhiva preoților greco-catolici de la Blaj, din „Șematismul veneratului cler al arhidiocesei Metropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș, pre anul Domnului 1900, de la Sfânta Unire 200”;¹⁸ faptul că se adresează preoților, de la egal la egal, în textul manifestului „Provocațiune” (24 - 25 martie 1848), amintit mai sus, într-un timp în care demnitatea preoțească era considerată la un nivel social superior, iar în scrisoarea adresată lui George Barițiu în care-i cere publicarea articolului polemic: „Soborul cel mare al Episcopiei Făgărașului” se semnează cu „P.” de la preot, și apoi „profesor de filosofie” (decembrie 1842);¹⁹ cercetarea istoricilor de la acad. Gheorghe Bogdan-Duică (1924),²⁰ la prof. Ioan Dorin Popescu²¹ în zilele noastre; la care se adaugă buletinul informativ greco-catolic e-communio.ro.²²

Istoriografia comunistă va epura calitatea de preot și predicator a teologului Simion Bărnuțiu, pentru că idelul lor de revoluționar după modelul lui Marx și Engels trebuia să fie ateu și nicidecum cleric. Astfel, detaliile despre rostirea și caracterul de predică al cuvântării din catedrala

¹⁶ *Gazeta de Transilvania*, număr 21, 1845, p. 1.

¹⁷ Gheorghe Bogdan-Duică, „Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu”, în *Studii și Cercetări*, număr 8, 1924, p. 64.

¹⁸ ***, *Șematismul veneratului cler al arhidiocesei Metropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900 de la Sfânta Unire-200*, Blaj, Tipografia Seminarului Arhidiocesan, Blaj, 1900.

¹⁹ Simion Bărnuțiu, „Document Simion Bărnuțiu către George Barițiu”, în manuscris, publicat de Gheorghe Bogdan-Duică, „Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu”, anexa VII, p. 212.

²⁰ *Ibidem*, p. 35

²¹ Ioan Dorin Popescu, „Simion Bărnuțiu-scurtă biografie”, pe www.dacoromania-alba.ro, accesat 5.03.2019.

²² ***, „170 de ani de la Proclamația lui Simion Bărnuțiu privind afirmarea românilor ca națiune”, din 12 martie 2018, pe www.e-communio.ro, accesat 6.03.2019.

de la Blaj vor fi omise, căci național-comunismul trebuia fundamentat doar pe discursuri laice.

Argumente pentru considerarea drept predică a cuvântării

1. *Tipologia cuvântării-predică tematică patriotică*: Discursul de la Blaj este o predică tematică patriotică, care prin mărimea și complexitatea ei depășește tipologia predicilor patriotice clasice și devine suma teologică a patriotismului românesc, fiind asemănătoare cuvântărilor apologetice din primele secole creștine. În sine, este un cuvânt de apărare al identității românești: limbă și popor. Se pare că în spatele gândirii preotului Simion Bărnuțiu este conștiința apocaliptică a judecății finale a neamurilor (gr. „τιὴν τιμὴν τῶν ἔθνῶν”, lat. „honorem gentium” Apoc. 21,1-27), căci autorul insistă: „Țineți cu poporul toți, ca să nu rătăciți, pentru că poporul nu se abate de la natură” (p. 242) și tot repetă în cuvântare „peirea națiunii” drept frică existențială: „ea va începe îndată a se stinge și a pieri ca un arbore fulgerat (p. 204).

2. *Calitatea de preot predicator a oratorului*, după cum afirmam mai sus.

3. *Locul și timpul rostirii cuvântării: catedrala din Blaj, duminică, după Sfânta Liturghie*. Am amintit anterior în analizarea contextului istoric al rostirii predicii, că preotul Simion Bărnuțiu a spus celebra cuvântare în biserica cea mai importantă a românilor din secolul al XIX-lea, catedrala din Blaj. Acolo, intelectuali, clerici, meșteșugari, ostași și țăranii erau strânși pentru Marea Adunare Națională a Revoluției de la 1848.

Prof. George Mârzescu, fost student de-a lui Bărnuțiu, în „Elogiul lui Bărnuț”, relatează momentul predicării din catedrală: „cu modestia și simplitatea sa naturală, în mijlocul celor mai cutremurătoare aplauze, se suie pe o tribună dinaintea altarului, și acolo, în fața lui Dumnezeu, ține o cuvântare în care expune pe scurt, dar în modul cel mai sublim, dureroasa istorie a Transilvaniei; arată raporturile Românilor cu Ungurii, cari totdeauna i-au asuprit, și propune ca în Adunarea Națională să se proclame națiunea Română de națiune liberă și independentă. Electrizați de acest discurs, toți Românii nu mai au alta nimic în minte decât ideea sfântă și prea sfântă de naționalitate”²³

4. *Caracterul emblematic și mobilizator al cuvântării*. Odată cu acest eveniment istoric, Blajul a devenit locul de pelerinaj al românismului ardelenesc, și data de 3/15 mai ziua națională a românilor ardeleni, prilej cu care erau organizate slujbe, ceremonii religioase și serbări unde se predica demnitatea și libertatea poporului român. Iar predica lui Simion

²³ George Mârzescu, „Elogiul lui Bărnuț”, în Simion Bărnuțiu, „Discursul ținut în catedrala din Blaj la 2/14 maiu 1848”, pp. 12-13.

Bărnăuțiu, cuvântarea de referință a patriotismului românesc. An de an, la Blaj se strâneau zeci de mii de români care, pașnic și civic, își sărbătoreau identitatea și cereau drepturi egale cu ale stăpânilor austrieci și maghiari.

La sfatul preotului greco-catolic Basiliu Rațiu (1783-1870), aici s-a ridicat un monument pentru comemorarea Marii Adunări Naționale din 1848: „Piatra Libertății”, iar acesta a devenit altarul de predică al națiunii române, căci din acel loc, luni, 3/15 mai 1848, Simion Bărnăuțiu a rostit un rezumat al predicii de duminică, din catedrala din Blaj. După cum aflăm din ziarele și relatările vremii se va perfecta o agendă a zilei care începea cu slujba din Catedrala de la Blaj, la care participau împreună greco-catolici și ortodocși, apoi predicile „erudice” din catedrală, asemenea celei rostite de Simion Bărnăuțiu „*amenti meritele lui Bărnăuțiu*”,²⁴ iar apoi predicile „divulgative” care erau trasmise mulțimii sub formula medievală a oratorului și divulgătorilor pe cercuri de transmitere, iar în final balul, adică petrecerea tradițională românească.

A predica la Blaj era o onoare națională, după cum vedem într-o scrisoarea din 1 iunie 1865 trimisă de către profesorul de teologie Ioan Micu Moldovan (1833-1915) redactorului „Gazetei Transilvaniei”, Iacob Mureșianu (1812-1887), în care acesta îl informează despre „*frumoasa cuvântare ținută de Aurel Mureșianu (1847-1909) pe Câmpul Libertății la 15 mai*”.²⁵

Cu ocazia unei astfel de sărbători s-a emis, aici, în 1868 celebrul „Pronunciament de la Blaj” care a avut o mare influență asupra dezvoltării luptei patriotice românești și a dus la un val de persecuții și arestări în rândul clericilor și teologilor români, predicatori ai libertății și demnității poporului român: Basiliu Rațiu (canonic și preposit), Elie Vlăsa (canonic), Ioan Micu Moldovan (profesor), Gavriil Pop (profesor), Alexandru Micu (profesor), Dumitru Farago (profesor) și Iacob Mureșianu (profesor și redactor).²⁶

La 1911, această Sărbătoare de la Blaj și-a atins punctul maxim, după cum vedem în culegerea dedicată evenimentului: „Serbările dela Blaj. 1911: o pagină din istoria noastră culturală” publicată în același an de „Despărțământul XI. Blaj” al Asociațiunii ASTRA (Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român). Din

²⁴ *Federațiunea*, număr 73, 12/24 mai 1868, pp. 1-2.

²⁵ Ioan Micu Moldovan, „Document Ioan Micu Moldovan către Iacob Mureșianu”, manuscris număr 01255, *Fond Muzeul Casa Mureșenilor, Brașov*, disponibil la www.clasate.cimec.ro, accesat 2.03.2019.

²⁶ Teodor V. Păcățian, „Pronunciamentul de la Blaj”, în *Transilvania*, număr 1, 1928, pp. 26-37.

cuvântul înainte al culegerii dedicate evenimentului aflăm că „*Dela Vlădică până la opincă [...] și-au încălzit cu toții sufletul la flacăra aceea sfântă, care nu trebuie să se stingă niciodată, căci stângerea ei ar însemna perirea noastră*”.²⁷ La aceste sărbători naționale ale românilor participă și scriitorul maghiar Karoly Kos, care impresionat fiind de cele văzute și auzite va scrie predica: „*Levél a balázsfalvi gyűlésről*”, adică, „*Scrisoare de la Adunarea din Blaj (1911)*”.²⁸

Astfel, predica lui Simion Bărnuțiu, mai întâi detaliată și complexă în catedrală, iar apoi rezumată și divulgativă pe Câmpia Libertății devine model de predicare a demnității naționale românești.

5. *Aspectele teologice ale cuvântării.* Predica lui Simion Bărnuțiu este un tratat de istorie civilă și bisericească, expus oral, în care pentru prima dată se analizează istorico-critic de către un preot greco-catolic, de la amvonul catedralei greco-catolice din Blaj unirea românilor cu Roma în Biserica Greco-Catolică.

Partea a III-a a predicii sale este dedicată cu precădere problemelor religioase, precum calvinizarea și uniația. Fără a intra în probleme dogmatice, oratorul face o analiză a comportamentului religios-moral al maghiarilor atât catolici, cât și calvini, precum și încercarea acestora de maghiarizare prin religie și combate lipsa dragostei față de popor: „*nu afli la unguri niciun Ambroziu, niciun Crisostom, care să apere proprietatea poporului și a văduvelor în contra împăraților și a aristocraților [...] Cine nu știe că curțile episcopilor catolici sunt locuri privilegiate de tortură?*” (p. 52). „*Pe popor îl încarcă cu greutăți și-l dă legat în mâinile aristocraților, ca pe o vită! Iată în ce stă frăția ungarilor, că și credința și chiar pe Dumnezeuul fratelui său îl declară numai tolerat, ca unul ce crede în Dumnezeuul tuturor neamurilor, nu în Dumnezeuul Ungurilor [...] Frații noștri de secta aceea*” (p. 68). La acestea se adaugă comportamentul brutal al conducătorilor calvini față de clericii români: „*făceau pe popii români să ierneze câinii domnilor, și protopopii purtau pe umeri pe intendentul superior calvinesc*” (p. 78) sau martiriul mitropolitului Sava Brancovici: „*îl băteau cu toiage și cu vână de bou*” (p. 82). Apoi, centrul părții teologice îl reprezintă divizarea românilor prin uniație, cum vom vedea mai jos.

6. *Expunerea de valori creștine morale: binele comun, libertatea, dreptatea, egalitatea religioasă, etc. și combaterea păcatelor: păcatul robirii, al trușiei naționale și al egoismului, etc.* Prin predica sa, Simion Bărnuțiu comunică o serie de valori de inspirație creștină, începând cu libertatea personală, care este

²⁷ ***, *Serbările dela Blaj 1911: o pagină din istoria noastră culturală*, Blaj, Tipografia Seminarului Teologic Greco-Catolic, p. 4.

²⁸ Karoly Kos, *Scrisoare de la Adunarea din Blaj (1911)*, trad. Antal Burján și Tudor Duică, disponibil la www.corbiialbi.ro, accesat 26.02.2019.

strâns legată de comunitatea mare, adică de națiune, astfel: „*libertatea oricărui om e legată de persoana lui cu cea mai strânsă legătură, e proprietatea lui cea mai personală, și poartă chipul persoanei fiecărui om [...] libertatea națiunii e și ea legată strâns cu persoana ei, ca și a persoanelor firești, dacă nu chiar mai strâns; libertatea națiunii și ea poartă chipul națiunii*” (p. 130); „*libertatea cea adevărată a oricărei națiuni nu poate fi decât națională [...] nu există libertate atunci când nu-ți poți păstra și afirma liber naționalitatea [...] libertatea fără naționalitate nu se poate înțelege la nici un popor de pe pământ.*” (p. 128); „*fără naționalitate nu e libertate, nici lumină nicăierea, ci pretutindeni numai lanțuri, întuneric și amorțire*” (p. 200).

Întreagul demers oratoric are în centru binele comun, iar Simion Bărnuțiu repetă mereu „binele public”, „binele națiunii”, „binele comun al tuturor”, etc. Nevoia de dreptate este un alt fir roșu care străbate pledoaria națională a lui Simion Bărnuțiu, astfel: „*Dreptatea nu depinde numai de la legi bune, ci și de la judecători buni și drepți*”, căci „*în deșert vorbesc despre independența judecătorilor, pentru că fiecare judecător va judeca totdeauna după plăcerea și în folosul celui ce l-a așezat, temându-se ca să nu-l răstoarne*”. La care se adaugă nevoia de egalitate religioasă, care este exprimată atât în comparațiile repetate între drepturile superioare ale clericilor reformați maghiari și cele inferioare ale clerului românesc, cât și în politica de maghiarizare prin cultul divin: „*deputații unguri din Cluj stau de episcopii românilor, ca să traducă numai decât cărțile bisericești pe limba maghiară*” (p. 146).

Predicatorul înfierează prin comparații biblice robirea, „*anatema iobăgiei eterne și a despotismului înfricoșat*”, exploatarea laborală a românilor: „*Dacă nu-și poate închipui cineva greutățile, pe cari le suferea Iudeii pe vremuri de la Faron în Egipt, să se uite la Faraonii din Ardeal, cum nu se mai mulțumesc acum cu ziua de lucru, ci dau cu ruptul clăile, de e silit țaranu a face ziua din noapte, și a lucra cu toată casa sa, ca să poată împlini numărul cel peste măsură, sunt și aristocrați cari îi bagă în jug pe oameni și grăpează cu ei*” (p. 74). Și combate păcatul trufiei naționale care este cauza asupririi și dorinței de asimilare a celuilalt: „*pofta domnirii peste celelalte nații nu e o nevoie adevărată, ci e numai paroxism de frīguri, care când va trece, și acea poftă necurată de a înghiți pe alte națiuni va peri*” (p. 198). La care se adaugă condamnarea păcatului egoismului personal care face rău națiunii: „*pe cel ce nu-l trage inima să lucreze, nici măcar pentru gloria și fericirea națiunii sale, acela nu e decât un egoist perdut pentru umanitate, de care e păcat că l-a împodobit natura cu forma de om*” (p. 202).

7. *Retorica și dramatismul cuvântării.* Preotul Simion Bărnuțiu dorește prin cuvântarea sa să arate „*ce legătură este între naționalitatea și libertatea, cultura, chemarea și toată viața unui popor, ca de aici să cunoaștem ce să judecăm despre Uniune și ce să judecăm despre libertatea ce ne-o promit Ungurii preț pentru naționalitate*” (p. 34).

Prin talentul oratoric și conceptual deosebit, prin sistematizarea clară, captivantă a informației, prin creșterea tensiunii emoționale, pas cu pas, până la un dramatism maxim, cuvântarea preotului Simion Bărnuțiu depășește caracterul de discurs politic sau de conferință academică. Sunt suficiente, doar câteva citate pentru a demonstra dramatismul predicii sale: „O! De v-ar face cuvântul meu ca să simțiți cei 944 de ani ai umilirii Românilor, așa cum simte șerbul o zi de domnesc, în care a lucrat de dimineața până seara flămând, ars de soare și bătut. O! De v-ați înfiora de această amorfie lungă a națiunii noastre” (p. 34); „Să ne întoarcem către acel mormânt, ce se numește „Aprobate și Compilate” în care țace națiunea noastră din Ardeal, să culegem câteva flori galbene din florile morților, cari cresc pe acest mormânt înfiorător, ca să le dăm Românilor ce vreau să vândă limba și naționalitatea română pentru bunătățile uniunii ungurești” (p. 54); „O timpuri barbare! O tiranii neauzite! Periți din istorie, stingeți-vă din memoria oamenilor, ca să nu mai creadă viitorimea că familia omenească ar putea degenera până la asemenea sălbăticiii!” (p. 82).

În cuvântarea lui Simion Bărnuțiu regăsim cele mai dure cuvinte dintr-o predică din biserica românească: „După ce văzu lumina zilei acest avocat al tiraniei [Ștefan Werbőczy], care n-ar fi trebuit să iasă niciodată din iad, cele trei națiuni îndată îl cuprinsă cu brațele deschise și sărutară legile lui ca evanghelia dreptății pe pământ; dar poporul se îmbracă în jale, căci Tripartitul pentru popor nu e evanghelie de bucurie, ci îngerul morții celei mai rușinoase în jugul aristocraților” (p. 44).

8. Sfat omiletic pentru preoții predicatori români. În calitate de profesor și orator experimentat Simion Bărnuțiu identifică una dintre cauzele eșecului omiletic: studiul superficial într-o limbă străină, diferită de cea în care se predică mai apoi: „e lucru cunoscut, că preoții Ungurilor reformați sunt mai buni oratori decât ai catolicilor și ai Românilor, pentru că ei învață științele și arta retorică în limba națională, din tinerețe” (p. 165).

9. Formula de încheiere sub forma unei cuvântări procesuale din timpul persecuțiilor împotriva creștinilor. Deși jurist, preotul Simion Bărnuțiu nu utilizează în încheierea cuvântării sale celebra formulă a lui Cicero „ipse dixit” sau simplu „dixit”, ci formula creștină: „Dixi et salvavi animam meam” (p. 246), adică am zis și mi-am mântuit sufletul meu, care este parafrazarea a două versete biblice: „Iar dacă tu vei înștiința pe cel rău (...) Iar dacă tu vei înștiința pe cel drept (...) îți vei mântui și tu sufletul tău” (Iezechiel 3,19 și 21) și care are o încărcătură morală de discurs extrem, de viață și moarte, asemenea primilor martiri creștini, care-l mărturiseau pe Hristos înaintea prigonitorilor păgâni.

10. Receptarea predicii lui Simion Bărnuțiu. Acum apare întrebarea firească: cum a reacționat auditoriul preotului Simion Bărnuțiu? Enumeram în analiza contextului istoric capetele luminate și importante

ale culturii și istoriei poporului român, care au participat la Marea Adunare de la Blaj și care au fost ascultătorii cuvântului învățătoresc rostit de preotul profesor Simion Bărnuțiu. Așadar, nivelul de pregătire intelectuală a acestora era unul foarte ridicat: elita intelectuală a societății românești din Ardeal, din Moldova și din Țara Românească. În articolul din *Enciclopedia Română* dedicat evenimentului de la Blaj se precizează: „*Simion Bărnuțiu a ținut o lungă cuvântare, expunând motivele pentru care românii resping unirea Transilvaniei cu Ungaria, fiind atât de elocvent și aducând asemenea argumente, încât acei intelectuali români care erau favorabili unirii au amuțit [...], iar mulțimea a comentat favorabil discursul lui Bărnuțiu*”²⁹

11. *Actualitatea predicii în Europa secolului XXI*. Predica lui Simion Bărnuțiu, deși identitară, nu este extremistă, populistă și instigatoare la ură. El este de acord cu statul multinațional, poliglot, însă este împotriva maghiarizării și cere egalitate lingvistică, religioasă, politică, juridică, civilă, de oportunități și socială a națiunii române cu cea maghiară și austriacă din Imperiul Habsburgic. Astfel, uniunea maghiară „*subt masca libertății și a frăției [...] nu acoperă pentru noi nici libertate, nici frăție, ci numai servitute și o fiară sălbatică, care mănâncă națiuni*” (p. 128). Nu același lucru putem să spunem azi despre Uniunea Europeană, care are la bază tocmai echilibrul și respectul național pe care Simion Bărnuțiu îl predica la 1848.

Condamnarea Uniației și provocarea unirii între creștini pentru generațiile următoare în predica preotului greco-catolic Simion Bărnuțiu

Predica preotului greco-catolic Simion Bărnuțiu are o importanță deosebită în înțelegerea motivelor pentru care Biserica Ortodoxă din Transilvania a trecut la greco-catolicism și implicațiile de natură socială și națională ale acestei uniri în contextul timpului său. În calitate de profesor de istorie, mărturisește disensiunile familiare și sociale născute în urma trecerii românilor ortodocși la greco-catolicism, subliniind pe de o parte, situația umilitoare și degradantă a clericilor și a poporului român și pe de altă parte, înșelăciunea prestată de emisarii iezuiți și realizările Școlii Ardelene, văzute ca modice în comparație cu așteptările lor naționale, întrebându-se retoric, dacă a meritat această uniație?

Astfel, „*românii, ca să scape de batjocurile cele multe se plecară de primiră această uniune*” (p. 84), care „*să zicem, în fine că i-a înviat pe români din leșinare, uniunea i-a deșteptat din somn și le-a însuflat spirit de vieață [...] dar să nu uităm*

²⁹ ***; *Enciclopedia României online*.

însă a pune în cumpănă și rănila înșfapte națiunii noastre prin uniune” (p. 90). Apoi se întrebă: „Ce a păcătuit Biserica noastră-întrebăm și noi cu episcopul Inocențiu-dacă cumva n-a păcătuit unindu-se, de se pedepsește cu infamia dezertorului? Cu Uniunea deodată a intrat o ură între români, care a ținut mai bine de 80 de ani” (p. 94). Pentru ca în final să condamne uniția: „Acum ce vom zice de toate Unimile acestea și de toate bunătățile lor, când vedem, cum că toate acestea au fost numai niște lațuri, cu cari ne-au prins; furii, cu care ne-au încăierat; spaime, cu cari ne-au înfricoșat; șerpi, cu cari ne-au otrăvit” (p. 104).

Teza proprie a lui Simion Bărnuțiu asupra uniției este „că, să nu se teamă (slujitorii bisericii) că voiesc cumva să mă ating de natura dogmatică a uniunii, căci eu o privesc numai din punct de vedere politic, ca un raport profan între Unguri și Români; numai despre uniune, în acest înțeles, zic eu că Strigoniul [Esztergom-primatul Bisericii Romano-Catolice din Ungaria] a făcut-o în favoarea bisericii ungurești și spre subjugarea și căderea celei române: Strigoniul a plantat-o în inima împăratului Leopold și a Românilor; Strigoniul a udat-o prin iezuți; Strigoniul a crescut-o [...] Strigoniul conducea toate lucrurile uniunii la Curte [Viena] și la Roma și, fără influența și voia lui, nu se făcea nimic în lucrurile Bisericii Române, cum nu se face nici astăzi” (pp. 84-88).

Faptul că această analiză istorico-critică o găsim expusă de un cleric greco-catolic în fața elitelor intelectuale clericale greco-catolice și primirea și acceptarea predicii sale, arată echilibrul și luciditatea pe care generația a II-a a Școlii Ardelene o avea. Frica cea mare a lui Simion Bărnuțiu era ca disensiunile confesionale să nu zdrobească unitatea națională: „scopul meu nu este a chema pe români la uniune confesională, ci la uniune națională” (p. 222), iar prozelitismul religios este pentru el „o crimă în contra păcii naționale” (p. 226) și-i cheamă pe români la jurământ pentru o „frăție îngerească” indiferent de confesiune, cu conștiința că „românii erau uniți între ei și atunci, când nu erau pe pământ formele religiunilor cele de astăzi, și vor fi și când nu vor mai fi acestea” (p. 224). Filosoful Simion Bărnuțiu crede în soluționarea în viitor a greco-catolicismului, după ce națiunea română va fi suficient de educată: „îndată ce se vor îndeplini aceste condițiuni necesare ale vieții naționale [...] spre a deslega această problemă se cer toate puterile națiunii, chiar de ar mai fi împărțită în de două ori două confesiuni” (p. 228). Așadar, preotul Simion Bărnuțiu face o provocare pentru generațiile următoare pentru unirea dintre greco-catolici și ortodocși.

Sursa de inspirație pentru Imnul Național al României

În catedrala din Blaj a ascultat predica preotului Simion Bărnuțiu și elevul său, teologul și prietenul Andrei Mureșanu, care a auzit îndemnul dramatic din finalul predicii: „Ce condei poate să descrie durerea celui îngropat de

viu? Iată, el se deșteaptă în mormânt, își mușcă buzele și își roade mâinile de desnădejde, că nu-i lucește nicio rază de scăpare în fundul mormântului: durerea acestui nefericit e scurtă, dar durerea unei națiuni ce merge spre peire, va trece împreună cu istoria din secol în secol și de la generațiune la generațiune” (p. 210). De altfel, întreaga predică este un apel la deșteptarea poporului român: „care națiune de pe pământ nu s-ar ridica, de la mic până la mare, când își vede numărâte zilele vieții?” (p. 238).

Nu putem să nu ne gândim la asocierea dintre ceea ce spune profesorul Bărnăuțiu, elevului Mureșanu și versurile cu care ucenicul își începe poezia „Răsunet”: „Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte”. Poezie, pe care o va compune la câteva zile după auzirea importantei predici, și o va publica cu litere chirilice în nr. 25, din 21 iunie 1848, în revista lui George Barițiu: „Foaie pentru minte, inimă și literatură”³⁰ cu pseudonimul „a. m...u”, și care va deveni rapid marșul revoluționarilor români transilvăneni, iar astăzi este Imnul Național al României.

Mai mult, **ideile din predica lui Simion Bărnăuțiu coincid cu ideile din majoritatea versurilor Imnului Național**, astfel:

Predica de la Blaj a preotului Simion Bărnăuțiu	Imnul Național al teologului Andrei Mureșanu
„Glorie pe care noi, în loc să o mărim, am micșorat-o, am întunecat-o, am vândut-o, și, împreună cu națiunea am îngropat-o în anul 1848! Deci, să socotim bine, dacă nu voim a lăsa atâta jale după noi, să considerăm cum părinții și străbunii noștri au petrecut sub <i>domnia ungurească</i> ” (p. 212)	I B. Acum ori niciodată, <i>croiește-ți altă soarte</i> , La care să se-nchine și cruzii tăi <i>dușmani</i> .
„Să mărturisească cum că pietrele au, către <i>memoria</i> celei mai însemnate națiuni ce a fost odată în lume, mai multă simțire de venerațiune decât milioanele de legionari, pe cari ne-au așezat aici <i>Traian</i> , ca să păzim nemuritoare <i>gloria</i> numelui de <i>roman</i> ” (p. 212)	II. Acum ori niciodată să dăm <i>dovezi</i> la lume Că-n aste mâni mai curge un sânge de <i>roman</i> , Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu <i>fală</i> -un nume Triumfător în lupte, un nume de <i>Traian!</i>
„Cum au fost <i>Corvinii</i> , cum a fost <i>Mibai</i> Viteazul, <i>Ștefan</i> cel Mare, și alți români, de cari s-au mirat și parte s-au temut contemporanii, se miră și se va mira toată <i>posterioritatea</i> ; cu unii ca aceștia s-a putut mândri pe drept <i>națiunea</i> [română]” (pp.	IV A. Priviți, mărețe umbre, <i>Mibai</i> , <i>Ștefan</i> , <i>Corvine</i> , Româna <i>națiune</i> , ai voștri <i>strănepoți</i> ,

³⁰ Andrei Mureșanu, „Răsunet”, în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, număr 25, 1848, p. 8.

<p>60-62)</p> <p><i>Libertatea</i> oricărui popor e bunul lui cel mai înalt, și naționalitatea e libertatea lui cea din urmă: ce preț mai are <i>viața</i> lui după ce și-a pierdut tot, ceea ce-l face demn ca să mai fie pe pământ? În mâna acestei <i>Adunări</i> [naționale] e pusă <i>viața</i> și <i>moartea</i>, soarta prezentă și viitoare, nu a unui om, ci a unei <i>națiuni</i> întregi” (pp. 238-240)</p>	<p>IV B. Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine, <i>Viața-n libertate</i> ori <i>moarte!</i>” strigă <i>toți</i>.</p>
<p>„<i>Jurământul</i> acesta nu este decât simbolul Uniunii, cu care <i>mama</i> natură a legat pe <i>toți fiii</i> națiunii noastre, atunci când le-a dat aceeași limbă, arătându-le, că precum sunt uniți prin limbă, așa se cade să fie uniți și cu <i>inima</i> la toate lucrurile, cari sunt spre luminarea, <i>libertatea</i> și binele <i>națiunii</i>” (p. 220)</p>	<p>V B. Dar noi, pătrunși la <i>suflet</i> de sfânta <i>libertate</i>, <i>Jurăm</i> că vom da mâna, să fim <i>pururea frați!</i></p>
<p>[după o întreagă aplogie a limbii române] „cum i-au <i>asuprit</i> și cum i-au <i>batjocorit</i> ungerii pe români (...) cum i-au oprit de la școale, ca să rămână <i>orbi</i> (...) Închipuiți-vă încă o dată, cum că această <i>mie</i> de ani ai <i>tiraniei</i> ungurești e numai o zi în <i>viața</i> cea dureroasă a națiunii noastre; închipuiți-vă, că dimineața ne-au băgat în <i>jug</i>, toată ziua ne-au mânat, și <i>acum</i>, când veni seara ca să ne odihnim, nu ne iau <i>jugul</i> de pe grumaz decât ca să ne <i>omoare</i>. (p. 238)</p>	<p>IX N-ajunse <i>despotismul</i> cu-ntreaga lui <i>orbie</i>, Al cărui <i>jug</i> din <i>seculi</i> ca vitele-l purtăm; <i>Acum</i> se-ncearcă cruzii, în oarba lor <i>trufie</i>, Să ne răpească limba, dar <i>morți</i> numai o dăm!</p>
<p>„<i>Uniți-vă</i> cu poporul <i>toți</i>, <i>preoți</i>, <i>nobili</i>, <i>cetățeni</i>, <i>ostași</i>, <i>învățați</i>, și vă sfătuiți într-un <i>cuget</i> asupra mijloacelor <i>reînvierii</i> naționale, pentru că <i>toți</i> sunteți <i>fii</i> ai aceleași <i>mame</i> și cauza este comună.” (pp. 240-242)</p>	<p>X A. Români din patru unghiuri, acum ori niciodată <i>Uniți-vă</i> în <i>cuget</i>, uniți-vă-n simțiri!</p>
<p>[imaginea din catedrala din Blaj: Bărnuțiu predica, înainte erau <i>preoții</i> și apoi reprezentanții poporului, iar predica lui este o apologie a libertății] „pentru <i>libertate</i> își pune averea și vieța, libertatea e coarda inimii ei cea mai personală, proprietatea ei cea mai națională, inima ei, sufletul ei, podoaba ei!” (p. 132)</p>	<p>XI. A. <i>Preoți</i>, cu crucea-n frunte căci oastea e creștină, Deviza-i <i>libertate</i> și scopul ei preasfânt.</p>
<p>„Vedeți cum ne-am <i>luptat</i> noi pentru limba și romanitatea noastră: <i>luptați-vă</i> și voi și le apărați ca lumina ochilor voștri (...) ca să vă încoroneze cu <i>laurul nemuririi</i> pentru constanța și bărbăția noastră!” (p.</p>	<p>XI c. Murim mai bine-n <i>luptă</i>, cu <i>glorie</i> deplină,</p>

246)	
„Nu este tot una și nu ne poate fi tot una de-ar fi (pământul) al românilor, ori al ungarilor, iar românii să fie iarăși numai tolerați în pământul lor (...) <i>appendicele</i> altor națiuni,” [apoi vorbește despre <i>serbia</i> românilor] (p. 120)	XI d. Decât să fim <i>sclavi</i> iarăși în vechiul <i>nost'pământ!</i>

Inspirația poeziei lui Andrei Mureșanu din predica lui Simion Bărnuțiu este evidentă. Putem vorbi inclusiv de un subconștient de inspirație al Imnului Național în mintea poetului Andrei Mureșanu, care, pornește de la deviza grânicerilor din jud. Bistrița-Năsăud „Virtus Romana Rediviva”, adică, virtutea romană reînviată, redeşeptată, căci el era originar din Bistrița; se continuă cu școala de la Blaj, unde Simion Bărnuțiu i-a fost profesor; și își are momentul de coagulare al inspirației în ascultarea predicii lui Simion Bărnuțiu. Aici nu se poate include inspirația din articolul-program al ziarului lui George Barițiu „Gazeta de Transilvania”, unde se spune: „*deșteaptă-te și tu, române, pășește împreună cu noi, primește și cultivă în inima ta iubirea de dulcea noastră patrie*”,³¹ căci acest articol a fost publicat în 1838, deci cu 10 ani înaintea poeziei lui Andrei Mureșanu.

Inspirarea Imnului Național de către predica lui Simion Bărnuțiu nu contravine afirmației generalizate, că poetul Andrei Mureșanu ar fi compus imnul după o seară de discuții cu mai mulți revoluționari intelectuali, între care unii au fost prezenți la Marea Adunare Națională și au ascultat predica lui Simion Bărnuțiu. Conform mărturiei profesorului George Moroianu (1870-1945), preluată în toate articolele pe această temă, care într-o conferință din 1927 de la Cluj, spunea: „*Mi-a povestit în mai multe rânduri Suzana Mureșianu (adică, soția lui Andrei Mureșianu) cum a scris Andrei Mureșianu celebrul său imn național „Deșteaptă-te, române”, spunea că prin a doua jumătate a lunii mai 1848 erau adunați în Brașov mai mulți fruntași români din Principate, între care Bălcescu, unul sau amândoi frații Brătianu, Magheru, Alecsandri, Golescu, Ceșar Bolliac, George Sion... și alții, din care unii se înapoiaseră de la Adunarea Națională din Blaj, la care luaseră parte. În Brașov acești fruntași din țara veche se întâlneau adeseori cu fruntașii locali ai românilor, care erau cei doi Mureșeni – Iacob și Andrei – cu Barițiu, cu protopopul Popăzu și cu Pavel Vasici... De la o asemenea întâlnire, îmi povestea răposata Suzana Mureșianu, s-a întors odată pe la fâneața lui mai (1848), bărbatul ei, târziu, după miezul nopții, fiind foarte agitat. El nu s-a culcat, ci s-a așezat la masa de scris și a scris până târziu după ce se făcuse ziuă, mai sculându-se din când în când de la masă*

³¹ George Barițiu, „De la Redacție (pentru foaie aceasta)”, în *Gazeta de Transilvania*, număr 1, 1838, pp. 3-4.

și plimbându-se prin odaie, citind din ceea ce scrisese. Erau strofe din *Deșteaptă-te române*”.³²

Însă, până acum, comentatorii nu au mers mai departe, să se întrebe: ce au discutat intelectualii revoluționari, încât Andrei Mureșanu să fie atât de pătruns de actul poetic? Posibilul răspuns are legătură cu predica lui Simion Bărnuțiu de la Marea Adunare Națională, căci urmând firul logic al evenimentelor e firesc ca ei să fi comentat predica impactantă a preotului Simion Bărnuțiu, de vreme ce, acesta era liderul revoluționar din Transilvania și personalitatea de bază a Marii Adunări Naționale de la 1848, iar intelectualii au o mare afinitate în a analiza cuvântările care i-au impresionat.

Cât privește cealaltă interpretare: răspunsul, ecoul, replica lui Andrei Mureșanu la poezia lui Vasile Alecsandri „Către români”, publicată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, în numărul 21, din 25 mai 1848,³³ această interpretare este extrem de simplistă și văzută în afara contextului istoric, ci mai degrabă în compararea talentelor poetice. Ambii poeți au ascultat în catedrala din Blaj predica lui Simion Bărnuțiu, iar din simpla comparare a textelor celor două poezii observăm că răspunsul, ecoul, replica este la predica lui Simion Bărnuțiu și nu la poezia lui Vasile Alecsandri. Mai mult, descoperirile în domeniu semnaleză că poezia lui Alecsandri circula încă din luna februarie 1848 sub forma unei foi volante,³⁴ deci dacă Andrei Mureșanu s-ar fi inspirat din ea, ar fi scris mai demult poezia sa „Deșteaptă-te, române”.

Discursul preotului Simion Bărnuțiu este o cuvântare complexă, lungă, profundă, bine documentată și o predică patriotică manifest, o cuvântare apologetică a identității naționale. Datorită faptului că este rostită în biserică, duminică, după Sfânta Liturghie, de un cleric, în contextul unui „praznic” al nașunii române și datorită caracterului ei motivațional, emblematic, cu o retorică și un dramatism special primește calificativul de predică. Datorită argumentării sale exhaustive, sintetizării tuturor argumentelor istorice, culturale, educaționale, teologice, juridice, administrative, politice și economice într-un cadru bisericesc este predica care echivalează cu suma teologică a patriotismului românesc. Este alcătuită în logica Predicii de pe Munte a Mântuitorului Iisus Hristos (Mt.

³² Valer Rus, „*Povestea Imnului Național*”, pe www.muzeulmuresenilor.ro, accesat 03.03.2019.

³³ Vasile Alecsandri, „Către români”, în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, număr 21, 1848, p. 161.

³⁴ Maria Lambuca, Emil Micu, „Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi și alți cărturari români, colaboratori ai *Foii pentru minte, inimă și literatură*”, în *Cumidava*, an 12, număr 1, 1979-1980, p. 397.

5-7), adică o cuvântare care sintetizează toate aspectele din jurul conceptului de națiune, pe care autorul le reformulează în logica iubirii față de poporul român și țară.

Prin importanța predicii lui Simion Bărnuțiu în conștiința participanților, devine sursa de inspirație a Imnului Național al României, compus de elevul său Andrei Mureșanu. Iar prin analiza și combaterea uniției, a greco-catolicismului din perspectivă comunitară autorul evidențiază problema conflictelor religioase în istorie. Într-un timp în care conștiința de națiune era în formare, predica lui Simion Bărnuțiu este unul dintre stâlpii afirmării identității și a patriotismului românesc.